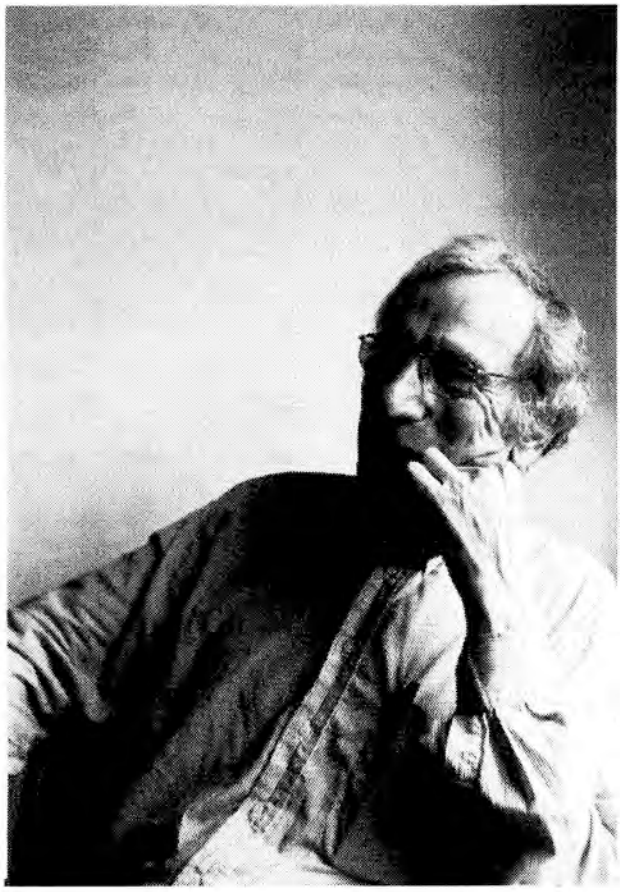

Egbert Warries (1926-2000)

Over Egbert Warries

Op 27 oktober van het jaar 2000 overleed Egbert Warries, 74 jaar oud, aan een hartstilstand. Ofschoon hartpatiënt kwam dit voor hem en voor ons, zijn vrienden en familie, onverwachts. In de nazomer van 2000 ging hij nog met een excursie mee naar de Verenigde Staten: New York, Boston en Chicago bezoeken onder leiding van Herman Beliën. Egbert was de laatste jaren geïnteresseerd geraakt in historische stadsontwikkeling. Twee dagen voor zijn dood berichtte hij mij per email: 'De historische musea beginnen me steeds meer te boeien. Gisteren naar Amersfoort geweest, naar de Flehite, overigens een rommeltje. Het was voor mij een hele belevenis om alle nieuwbouw rond het station vanaf de stadskant te bekijken. Zo blijf ik bij de tijd.'

Egbert werd in 1926 geboren te Amsterdam, op de Keizersgracht 250, boven een bijkantoor van de Amsterdamse Bank, waar zijn vader werkzaam was. Vier jaar later en verschillende Amsterdamse adressen verder verhuisde het gezin naar Badhoevedorp. Daar bracht hij zijn schooljaren door. Uit zijn herinneringen aan die jaren is er een aan een vliegramp op Schiphol. En, typisch Egbert, later achterhaalde hij de datum: Zondag 14 juli 1935: 'Tijdens ons ontbijt stort De Fokker Kwikstaart neer, kort na vertrek. Vier bemanningsleden en twee passagiers komen om. Wij zien vanuit de achterramen een rookwolk opstijgen en gaan kijken. De poes springt op tafel en eet de gekookte worst op.'

Uit voorzorg verhuist het gezin in 1938 naar de Akerdijk: vader Warries is bang dat, als de oorlog uitbreekt, Schiphol gebombardeerd zal worden.

In 1942 haalt Egbert zijn diploma mulo-B en ook een diploma Machineschrijven. Twee jaar later rondt hij de opleiding Elektrotechniek aan de Vierde Ambachtsschool op de Baarsjesweg in Amsterdam af. In juni 1944 wordt hij opgeroepen voor de Arbeidsdienst. Hij gaat in Drente aardappels rooien, wordt overgeplaatst naar kamp Appelscha en loopt daar in september weg. Na een zwerftocht kan hij onderduiken in de buurt van Veenhuizen. Twee zoons van de boer bij wie hij onderdak vindt, worden bij een overval opgepakt en twee weken later om hun verzetswerk geëxecuteerd. Egbert en een andere onderduiker ontsnappen.

In 1948 moet Egbert in militaire dienst; hij krijgt daar de opleiding tot radiomonteur. In 1950 wordt hij voor tuberculose opgenomen in het Militair Hospitaal Amersfoort waar hij zich gaat voorbereiden op een studie kinderbescherming aan de School voor maatschappelijk werk. Vanaf 1951 is hij jeugdleider aan de Rekkense inrichtingen, tot hij opnieuw voor tbc moet worden opgenomen, ditmaal als lopend patiënt in het militair hospitaal te Assen. Daar wordt hij redacteur van het maandblad *De Doorsnee* en bereidt hij zich voor op het staatsexamen gymnasium aan het Amsterdamse Avondlyceum (1952-1957). In 1956 gaat hij psychologie studeren en wordt hij lid van de studentenvereniging Olofspoort.

Hij woonde in die tijd op een kamer aan het Sarphatipark, nummer 27, had allerlei redelijk goed betaalde baantjes en kon voor 95 gulden een schrijfmachine met lange wagen kopen, 'voor stencils dwars'. In 1959 verhuisde hij naar de van Eeghenlaan 7, een huis waar journalisten en schrijvers kamers huurden van pottenbakster Frieda Koch, de ex van Bert Schierbeek en vriendin van Nico Lijssen. Sinds 1955 (?) droeg Egbert stukjes bij aan het gestencilde tijdschrift *Barbarber.* Na verloop van tijd werd hij in het colofon daarvan opgenomen als vaste medewerker. In deze bundel met nagelaten werk zijn naast verhalen enkele van Egberts absurdistische *Barbarber*-bijdragen herdrukt.

Voordien had hij ook al enkele gedichten geschreven. Ook van die gedichten is een selectie in deze bundel herdrukt. Daar, in het schrijven van poëzie en proza lag zijn ware ambitie. Hij was met de vijftigers grootgeworden, in het Amsterdam van die tijd, en moet gefantaseerd hebben over een carrière als schrijver. Maar tussen droom en daad... en één van de praktische bezwaren was dat schrijven zo weinig opleverde.

Ik leerde Egbert kennen in onze jaren als studenten psychologie aan de Universiteit van Amsterdam. Wij zaten samen in het bestuur van verenigingen voor psychologie studenten (VSPA en NIOPS) en zomer 1962 schreven we een literatuurscriptie voor Rita Vuyk, destijds lector in de ontwikkelingspsychologie. Die scriptie ging over de ontwikkeling van het abstracte denken bij kinderen. Wij schreven hem grotendeels in het huis van mijn grootmoeder in Ermelo. Zij kon het met Egbert goed vinden, en hij met haar. Toevallig heb ik in de maanden na zijn dood gewerkt aan een familie-uitgave van brieven van haar, geschreven in 1938-1939, aan een zoon die toen in Amerika studeerde. In die brieven

beschrijft zij onder andere hoe de bouw van een tuinhuisje in het bos vorderde. In dat verstilde huisje zat Egbert, ruim twintig jaar later, drie weken aan die scriptie te schrijven.

Zo werd hij psycholoog en in 1965 ging hij bij Adriaan de Groot, één van onze hoogleraren, werken in diens Research Instituut voor Toegepaste Psychologie. Hij promoveerde ook bij hem, in 1968, en tenslotte schopte hij het tot directeur van dat RITP. 'Onderwijskundige' was Egbert toen geworden, ondertussen getrouwd en vader van Judith, zijn enig kind, die nu deel uitmaakt van de redactie van deze bundel.

Het huwelijk eindigde in echtscheiding en Egbert werd - in 1972 - benoemd als hoogleraar aan de toenmalige Technische Hogeschool Twente. Hij verhuisde naar Enschede en trouwde opnieuw, maar ook dat huwelijk hield geen stand en toen hij in 1991 met emeritaat ging, na twee uiterst succesvolle decennia aan de - inmiddels omgedoopte - Universiteit Twente, was hij vrij om te gaan waar hij wilde. Terug naar Amsterdam dus, terug naar het schrijven.

Hij meldde zich aan bij Schrijversvakschool 't Colofon en volgde vier jaar lang nauwgezet het programma 'Schrijven van korte verhalen'. De oud-hoogleraar terug in de rol van leerling. Hij onderging het als vanzelfsprekend. Nu had hij ook in Twente, waar hij in het bijzonder de 'technologie van de instructie' onderwees, wel raarder dingen gedaan, althans voor een hoogleraar onderwijskunde. Zo gaf, of volgde hij in zijn laatste Twentse jaren droomcursussen, naar ik meen in het kader van het Studium Generale, waarin de deelnemers hun gedroomde dromen inbrachten en zakelijk analyseerden. Maar eenmaal afgestudeerd aan 't Colofon - hij was trots en nodigde ons uit voor de diploma-uitreiking - werd hij toch ook weer docent.

Samen met Inez van Eijk, de Dritte im Bunde van de redactie van deze bundel, schreef hij een boek over hoe je verhalen en ander proza moet schrijven. Dat boek, met de mooie absurdistische titel *Eekhoorntje op lange weg*, verscheen in 1999 bij Uitgeverij Contact. Inez kende hij nog uit zijn studententijd als lid van de vereniging Olofspoort. Ook in het blad van die vereniging - *Kaas & Brood* - had hij geschreven, waaronder een paar van de gedichten die wij - Judith, Inez en ik - uitkozen om in deze bundel op te nemen. Inez schreef in de maanden na Egberts dood aan een kroniek van de Olofspoort, die ongeveer gelijktijdig met deze bundel is verschenen. Daarin wordt ook Egberts rol in die vereniging herdacht.

Van de verhalen in deze bundel is er één, het oorlogsverhaal 'Een Duitse vriend', eerder gepubliceerd in het *Hollands Maandblad* (april,1996). De nieuwere verhalen had Egbert klaarliggen om te publiceren. Het wachten was op het 'ja' van een uitgever. Toen ging hij dood. Allen die hem gekend hebben in zijn zachtmoedigheid en bedachtzaamheid, zijn eigenzinnigheid en humor, zijn Hollandse nuchterheid ook, zijn hardnekkig streven naar het nalaten van mooie verhalen, stemt Egberts dood tot weemoed en droefenis. Wij kunnen niet accepteren dat die verhalen ongepubliceerd blijven, en willen voldoen aan wat hij het liefste wilde. Na zorgvuldige overweging hebben wij besloten een van die klaarliggende verhalen te ruilen voor een verhaal dat Egbert in portefeuille had, maar nog niet geschikt vond voor publicatie. Hij schaafde eindeloos aan zijn verhalen - zoals hij zijn cursisten van de Stichting Schrijven ook vertelde dat zij moesten doen - maar in dit geval vonden wij het ongeschaafde hout van het nog niet vrijgegeven verhaal mooier dan wat hij al af had. Om deze bundel een beetje betaalbaar te houden hadden we ons een strikte beperking in pagina's opgelegd, en daarom moesten we kiezen.

Er is over Egbert veel meer te vertellen dan ik hier kan doen. Ieder die hem gekend heeft zou hem uit andere hoek beschrijven. Niets zei ik over zijn liefde voor de klassieke muziek, voor opera ook, niets over zijn wandelclub en kookclub, zijn trouw aan de groep van vroegere medewerkers van het RITP, zijn wetenschappelijke publicaties en zijn contacten en samenwerking met buitenlandse collega's. Ik ben er in Twente getuige van geweest hoe men hem bij zijn afscheid fêteerde, hoe zeer men hem om zijn persoon en leiderschap waardeerde. Egbert was heel actief betrokken geweest bij de organisatie van de Onderwijs Research Dagen, in 1974 voor het eerst gehouden in de RAI te Amsterdam. De Groningse oud-hoogleraar Wim Hofstee herinnert zich uit die periode de Wet van Warries die gold voor de selectie van conferentiebijdragen. Die wet luidde: 'Er moet minstens geturfd zijn.' Onder die titel blijft van Egbert deze bundel bewaard, met daarin de juwelen uit zijn literaire nalatenschap. Lees bijvoorbeeld het gedicht 'Amstel', en zie hem zijn dagelijkse wandeltocht maken door Amsterdam, hem voorgeschreven voor zijn hart. Je loopt of fietst nooit meer langs de Amsteldijk of Weesperzijde zonder aan Egbert te denken.

Tot slot nog één herinnering aan Egbert, of liever van Egbert zelf. Hij mailde mij die nadat hij in een stukje van mij in *Trouw* had gelezen - want op die krant was hij óók geabonneerd - waarin ik lezers opriep mij hun herinneringen toe te sturen aan plotselinge inzichten uit hun kindertijd. In Egberts bijdrage ligt het allereerste begin van zijn schrijverschap waarvan deze bundel getuigen wil. Hij was toen vijf of zes jaar oud.

'Ik begon de letters te leren, hoofdletters, voordat ik naar school ging. Waar wij toen woonden, in wat nu Badhoevedorp heet, was nog geen kleuterschool. Ik wandelde op een mooie dag - in mijn herinnering waren alle dagen mooi - aan de hand van mijn vader de Badhoevelaan uit, tot aan de Sloterweg waar de boerderij de Badhoeve lag. Daar zag ik een lantaarnpaal staan die tot mijn verrassing de vorm van een A had. Ik zei mijn vader dat die paal net was als de letter die ik zelf al kon schrijven en mijn vader antwoordde dat we die paal in het vervolg de A-paal zouden noemen. Pas veel later heb ik de verklaring gevonden waarom ik dat zo'n diepe belevenis vond. Ik ervoer toen voor het eerst dat die letter uit het schriftje thuis ook nog ergens anders bestond.'

De A-kwaliteit werd dus losgemaakt uit de concrete context waarin hij geleerd was: het boekje met letters; er ontstond plotseling abstractie en generalisatie, zoals eerder al met veel woordbetekenissen gebeurd moest zijn. De kleine Egbert besefte dit op dat moment natuurlijk nog niet. Evenmin kon hij toen voorzien dat hij nog eens een scriptie over het begin van het abstracte denken bij kinderen zou gaan schrijven, noch dat hij die vader eens zou herdenken in een gedicht over oud worden.

Dolph Kohnstamm,
Amsterdam augustus 2001